

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE.

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: ION N. CESĂRESCU

A B O N A M E N T U L

Pe an, în România	30 lei
6 luni	16 .
3 luni	8 .
Străinătate: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni	

A P A R E

De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d-a-una înainte

REDACȚIA & ADMINISTRAȚIA

București, CALEA RAHOVEI—5

Lângă Palatul justiției

TELEFON No. 748

S U M A R

Moratoriul înainte de faliment, de d-l M. G. Valerianu;

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ:

Înalta Curte de casație și justiție, s. I: *Tinu Radlof cu Rale Frangopolu* cu o **Observație**, de d-l D. Alexandresco;Curtea de apel din București, s. II: *Ministerul financelor cu Paulina Moravech Ionescu*, tutoare, **restituire de taxe**;Judecătoria Ocolului Constanța; *Ridu Ionescu cu Ștefan Chi-rișescu, Gh. V. Ionescu și C. Vasiliu*, cu o **Observație**.

Moratoriul înainte de faliment

Istoricul moratoriului; condițiunile moratoriului; rolul magistraților; magistrat—expert—comptabil; scopul moratoriului; convocarea creditorilor; comisiunea de supraveghere, —rolul și răspunderea ei; votarea moratoriului—majoritate în număr sau în sumă; obligațiunile debitorului la terminarea moratoriului; statistica moratoriilor acordate de la 1900 pînă azi; consecințele moratoriilor. Dreptul de apel în materie de moratorii; distincția între moratoriul înainte și după faliment; interpretarea art. 936 C. com. vechi, 944 și 842 C. com. nou; moratoriul nu este o fază a falimentului; art. 944 C. com. se referă la administrațiunea falimentului.

Numărul moratoriilor acordate în ultimii ani, comercianților din România, s'a mărit într'un mod îngrijitor.

Nu trece o săptămână, ca să nu aflăm despre o nouă cerere de moratoriu făcută de comercianți, cari văzîndu-se la marginea ruinei, aleargă la acest ultim mijloc, spre a-și salva de cele mai multe ori, nu atît cîntea, cît pușinul ce le a rămas, spre a nu mai plăti nimic creditorilor lor.

Cum Codul comercial român ca și cel italian cere, ca pentru acordarea unui moratoriu să se facă dovadă că activul este mai mare de cît pasivul, că registrele sunt ținute în regulă, că jena momentană a fost provocată de vre un eveniment extra-ordinar și ne prevăzut, mai toți comercianții, cari cer moratorii, falsifică pe cît pot mai bine registrele lor, umflă activul, diminuează intenționat pasivul și invoacă drept scuză vecinica criză agricolă, pe comptul căreia mulți, foarte mulți, au tras destule foloase necinstite.

Moratoriile sunt, după noi, sursa principală a multor fraude comerciale, și în bună parte cauza discreditărei noastre în străinătate; de oare-ce aceste moratorii, cum vom demonstra mai la vale, n'au avut pînă astăzi alt efect, de cit de a sili pe creditor, să primească învoelile cele mai oneroase, sau să sfărșească prin falimente, din cari, creditorii n'au primit nici 5 la sută din creanțele lor; iar debitorii cari au beneficiat de moratorii săi samsarii lor, să se îmbogățească pe această cale necorectă.

Moratoriul se cunoaște în România, de abia de la 1887 încoa, cînd cu ocazia modificărei Codului comercial, s'a introdus și la noi, aceste dispozițiuni ale Codului comercial italian.

Până la 1887 Codul comercial din România era întocmai tradus după cel francez, și cum în Franța nu se cunoștea instituțiunea moratoriului, nici noi n'am cunoscut-o; cu toate că Codul comercial din Belgia, încă din anul 1872, legiferează materia moratoriului în art. 474, 475, și în titlul IV al Codului comercial.

În anul 1887 cu ocazia modificărei Codului comercial din România, discutîndu-se toate materiile cuprinse în noul Cod comercial, copiat și tradus după Codul comercial italian; s'a vorbit și despre «moratorii», însă foarte pe scurt, mai mult spre a semnală această inovațiune, în legiuirea noastră, de cit de a se discuta utilitatea ei.

În toate desbaterile și rapoartele de altfel foarte succinte, privitoare la noul Cod comercial, găsim numai cite-va rînduri ale d-lui raportor Petre Borș care, semnalînd această inovațiune, luată după d-sa din vechile legi romane, dintr'un script al lui Constantin «exceptio moratoria» nu găsește alta de adăugat, de cit că «această inovațiune merită toate laudele, de oare-ce este merită a apăra interesele comercianților onești».

Nu putem însă aduce nici o învinuire raportorilor în această privință, de oare-ce, cum însuși o mărturisesc în rapoartele lor, le a fost imposibil să presinte rapoarte detaliate și să analizeze cu deamănuntul nouile dispozițiuni ale Co-

dului comercial, căci nu li s'a acordat mai mult de cit trei zile spre a se pronunța asupra utilității reformelor introduse.

Așa se explică și faptul că dispozițiunea moratorului, a fost introdusă la noi cu atita ușurință, fără a se vedea dacă ea corespunde cu moravurile și educațiunea comercianților noștri.

* * *

Nu se poate contesta de nimeni că comerțul în România se află în cea mai mare parte în mâinile străinilor, și că din acești străini acei stabiliți de scurtă vreme în România, nu au și nu pot încă avea, stabilitatea pe care o au comercianții cari din părinți și strămoși s'au în-deletnicit cu aceste ocupațiuni.

Educațiunea comerciantului din România, este cu totul deosebită de aceea a colegului său din țările occidentale.

Comercianții din țările apusene au un trecut de secole, părinții și strămoșii lor au fost neguțitori, obicinuiți a trăi bazindu-se numai pe cinste și credit, pe cînd unii comercianți din România, sunt încă în faza copilăriei, au o existență de maximum 20—40 ani, și aceștia în foarte mic număr, și fără acea educație intelectuală și mai ales morală necesară comerciantului.

În ast-fel de condițiuni cele mai salutare dispozițiuni din legile țărilor occidentale devin o armă periculoasă în mâinile unor atari comercianți.

S'ar putea cu drept cuvînt obiecta că dacă comercianții caută să abuzeze de unele legi prea elastice, instanțele judecătorești pot însă opri aceste abuzuri, și deci împedica manoperile frauduloase ale unor comercianți a căror țintă nu este de cit o repede și imorală înavuțire.

Așa ar trebui să fie dacă magistrații însărcinați cu judecarea afacerilor comerciale, cu toate că au o capacitate juridică necontestată, ar fi pregătiți pentru o ast-fel de misiune, dacă ar fi înarmați nu numai cu știința dreptului comercial, pe care recunoaștem cu plăcere că o posedă pe deplin, dar și cu cunoștințele speciale materiei comerciale și cu experiența ce se cere la judecarea acestor afaceri.

Conform organizației judecătorești din România, tribunalele comerciale au o existență separată numai în formă căci aceiași judecători cari judecă afacerile civile și penale judecă și afacerile comerciale.

Nuam în București există o secțiune specială pentru afacerile comerciale, dar și această secțiune, în afară de Președintele titular, se compune din judecători cari, cu toate că buni juriști, nu pot avea specialitatea acestei materii, de oare-ce

ei se schimbă la fie-care an, și pentru-că nu li se cere de cit știința dreptului.

Apoi în procesele comerciale nu este suficient să cunoști numai legile, ci este absolută nevoie ca să cunoști obiceiurile și nevoile comerțului. Magistratul care nu știe din experiență ce înseamnă comerțul și cum se conduce un comerț va pricepe foarte greu, toate nuanțele vieții comerciale și avocatul care și el de multe ori nu pricepe îndestul această materie, ori cită ostenală și-ar da nu va putea fi de cit foarte greu înțeles. Mai ales în procesele comerciale de daune, trebuie multă, foarte multă practică comercială, spre a putea aprecia justa valoare a acelor daune.

În materie comercială se știe că rolul principal îl joacă registrele, facturile și diferitele socoteli destul de complicate, chiar în afacerile cele mai simple.

Fie-care comerciant este obligat a prezenta în fie-care an registrele sale spre vizare, el este obligat a ține aceste registre în regulă, după ordinea operațiunilor fără ștersături etc. Cel ce vizează aceste registre și le constată dar valabilitatea, este după lege președintele său în locul lui, judecătorul tribunalului comercial. Mai mult încă, conform legii, fie-care comerciant poate cere de la tribunal să-i elibereze un extract după registrele sale, cu care va putea face dovada în justiție, și în baza căruia va obține condamnarea adversarului la sume cit de mari.

În afaceri de faliment și de moratorii, examinarea registrelor, a diferitelor bilanțe și a inventariilor de mărfuri, este punctul cel mai esențial fără de care tribunalul comercial nici nu poate admite în principiu cererile de moratorii și pe baza căreia examinări numai, tribunalul poate declara în stare de faliment, chiar din oficiu, pe acei comercianți, cari n'au registrele regulate, cari n'au activ, etc.

Art. 835 din Cod. comercial român impune președintelui tribunalului comercial, obligațiunea de a verifica registrele și bilanțul; iar art. 842 dă trib. comercial dreptul de a păși la declararea în stare de faliment, din oficiu, a celui comerciant, care nu va avea registre regulate, care n'are activ, etc.

Cînd legea impune judecătorilor tribunalului comercial ca să verifice registrele, bilanțuri, inventarii, etc., n'a putut avea în vedere, numai faptul ca judecătorii să vadă dacă registrele, etc., se prezintă bune în formă, ci dacă și fondul lor, corespunde cu realitatea.

Ast-fel nu e suficient ca președintele său trib. comercial să constate numai formele exterioare ale registrelor, ci trebuiesc să verifice, deci să examineze conținutul lor, spre a se convinge dacă

există activ, dacă inventariul corespunde cu realitatea, dacă bilanțul este sau nu adevărat, etc.

Pentru efectuarea acestor operațiuni se cer însă cunoștințe speciale, se cere să cunoști contabilitatea, și să ai cel puțin noțiuni generale despre modul cum se face comerțul și cum se evaluează mărfurile, debitele și creditele în comerț.

Unii comercianți de rea credință prezintă trib. comercial registre, cari după forma lor exterioară, sunt perfect regulate, dar cari examinate de un contabil expert, s'ar constata îndată că sunt fabricate în cite-va zile pentru trebuința cauzei. De asemenea cu ocazia cererilor de moratorii, mai toți debitorii prezintă inventarii cu totul greșite, cari evaluează mărfurile cu prețuri absolut exagerate, și arată cantități de marfă sau conturi, cari nu corespund cu cele-lalte registre, numai spre a-și umfla activul.

Ast-fel de registre prezentate unui judecător care cunoaște perfect de bine legile, dar care nu știe contabilitatea, trec în fața lui, drept registre foarte regulat ținute, căci în formă, nu li se poate nimic reproșa; și pe baza acestor registre, tribunalul este indus în eroare și se acordă moratorii, cari sfîrșesc prin falimente frauduloase spre paguba creditorilor.

În ast-fel de condițiuni, controlul tribunalului comercial se reduce aproape la nimic, iar comercianții de rea credință, profită de această stare de lucruri, obțin moratorii, de 6 și 12 luni, și în care interval de timp, înstreinează totul, apărăți chiar de lege, și sfîrșesc prin a oferi creditorilor lor o învoială de 20—30% sau perspectiva unui faliment cu o cotă 4—5%!

În interesul justiției ar fi dar, credem necesar, ca pe lângă fie-care tribunal comercial, să se numească un judecător expert, care pe lângă cunoștințele de drept să fie absolventul unei școli superioare comerciale și să fi avut o practică de cel puțin 4 ani în comerț, fie ca contabil, fie ca șef al unei case comerciale. Acest judecător expert să aibă însărcinarea de a verifica toate registrele, inventariile și bilanțurile ce se supun tribunalului comercial, în ori-ce materie, și numai în urma avisului acestui magistrat să se vizeze registrele, să se acorde extracte legalizate de conturi, să se acorde moratorii etc.

Nu mai puțin necesar a fi ca acest magistrat să ia parte la judecarea tuturor proceselor comerciale de daune, căci ar fi mai în măsură să dea tribunalului în camera de chibzuință, toate explicațiunile necesare, unei juste și echitabile rezolviri a proceselor de daune, în cari experiența de comerciant, valorează mult mai mult de cit ori cită știință a dreptului.

* * *

Codul comercial român, prevede două spețe de moratorii: moratorii înainte de a fi fost declarat în faliment, și moratorii după declararea în faliment.

Cele mai uzitate sunt acelea cerute înaintea declarării în faliment, căci prin acest moratoriu se evită falimentul, al timp ca în 6 luni, în care interval nu plătești dobânzi, și nu poți fi nici chemat în judecată, nici executat, să-ți poți lichida în liniște afacerile.

Scopul acestui fel de moratoriu nu putea fi altul de cît plata integrală a creditorilor, de la cari debitorul a obținut în mod forțat un răgaz de 6 luni.

Legiuitorul italian și după el cel român a căutat dar să îngrădească, pe cît era posibil, puterile debitorului în moratoriu, pentru a apăra ast-fel și drepturile creditorilor.

În acest scop Codul comercial prevede că odată cu acordarea moratorului se va numi și o comisiune de supraveghere aleasă dintre și de către creditorii.

Înainte însă de a se putea numi această comisiune de supraveghere, s'a prevăzut convocarea creditorilor, cari să-și spue cuvîntul asupra acordării moratorului și asupra numirii acestei comisiuni de supraveghere.

Această convocare se va face, zice legea, după lista creditorilor cu arătarea domiciliului lor, ce debitorul trebuie s'o depue odată, cu registrele sale. Legea nu arată însă în ce mod vor fi convocați acești creditorii, și cum afacerea este de extremă urgență, s'a stabilit, la tribunalele din România obiceiul, ca acești creditorii să fie convocați prin scrisori recomandate, trimițîndu-se fie-cărui un formular tipărit în limba română. Recipisele de expedierea scrisorilor, țin loc de dovadă că procedura a fost îndeplinită și că deci creditorii au fost încunoștiințați ca să vie să ia parte la deliberrările moratorului.

Acest sistem sumar de a se cita creditorii, pe lângă că este contrar procedurii noastre civile și comerciale; după care trebuiesc îndeplinite anume forme spre a se dovedi că partea citată a fost într'adevăr înștiințată de termenul înfățișării, dar dă debitorilor de rea credință un nou mijloc de a scăpa de acei creditorii, cari s'ar opune la acordarea moratorului și cari ar putea pune pe tribunal în măsură să cunoască adevărata stare a debitorilor lor.

În adevăr, în mai toate cererile de moratoriu, listele creditorilor conțin numai firmele creditorilor și orașele unde locuiesc. În aceste liste, debitorii omit cu intențiune de a arăta strada și numărul unde locuiesc creditorii. Dacă acești creditorii ar locui în București sau în țară, lipsa

stradei poate că n'ar fi de mare importanță, numărul marilor comercianți creditori din țară, fiind restrîns; dar cînd omiți a arăta strada și numărul unde locuiește creditorul din Londra, Paris, Berlin, Viena, etc., atunci poți fi sigur că invitația nu ți va parveni de loc, sau în cel mai bun caz după cercetări de săptămîni.

A cita pe un creditor străin din Londra, Berlin, Paris, etc. prin scrisoare scrisă în românește, fără a-i indica adresa exactă, și a-l convoca pentru a 5 sau chiar a 8 zi, cînd chiar primind și reușind a traduce scrisoarea n'are timpul necesar să dea procură unui avocat, însemnează a nu-l cita de loc, și de aceea mai la toate moratoriile aproape toți creditorii din străinătate, nu iau parte la votarea moratoriului, căci ei află despre aceste moratorii, după ce ele au fost definitiv acordate, și numai în urma unui raport al reprezentanților lor din țară.

În interesul creditului nostru, se impune dar modificarea acestui nenorocit sistem de citare prin scrisoare recomandată, iar pînă atunci, instanțele noastre judecătorești ar trebui să respingă orice cerere de moratoriu, care n'ar avea și lista creditorilor cu arătarea exactă atît a orașului cit și a stradei și numărul unde locuiește fie-care creditor, cum de altfel o cere și art. 834 din Codul nostru comercial, cînd spune «că cererea nu va putea fi primită dacă nu se va alătura și o listă nominativă de toți creditorii cu arătarea domiciliului», dar care articol de lege este mai în tot dauna călcat de către debitorii, cari cer moratoriu.

* * *

Codul comercial român prevede în art. 837 al. 4 că Tribunalul acordînd moratoriul va numi o comisiune de creditori, însărcinată a supraveghia administrația și lichidarea patrimoniului.

La citirea acestui articol de lege, s'ar crede că legiuitorul a luat în acest mod toate măsurile pentru a garanta pe creditori.

În practică însă, această comisiune de supraveghere n'are nici un rol și este departe de a constitui vre'o garanție serioasă pentru creditori. Cel mult cei 3—4 creditori din comisia de supraveghere își fac treburile și salvează pentru dinșii o parte, dacă nu chiar întregimea creanțelor lor, fără a se îngriji cituși de puțin de soarta celor-l'alți creditori.

În adevăr, în întreg capitolul II „Despre Moratoriu” nu găsim de cit două articole, cari vorbesc despre această comisie de supraveghere: art. 827 al. 4, care impune Tribunalului obligațiunea de a numi o astfel de comisiune și art. 838 care vorbește despre lichidațiunea voluntară a activului falimentului, în care caz operațiunile

se vor face cu concursul comisiunii de supraveghere și sub direcțiunea judecătorului-sindic. În acest caz numai, Tribunalul, autorizînd constituirea de ipotecă, gagiuri, vînzări etc., va asculta și comisia de supraveghere.

Nicărei legea nu vorbește despre rolul comisiunii de supraveghere, cînd moratoriul este acordat înainte de declararea în faliment și, cînd se cere moratoriu nu pentru lichidarea ci pentru continuarea comerțului. De asemenea legea nu vorbește nimic despre răspunderea acestei comisiuni față de cei-l'alți creditori.

Din cauza lipsei unui text de lege, jurisprudența ⁽¹⁾ cu drept cuvînt a hotărît că, comerciantul în stare de moratoriu înainte de faliment, nu pierde personalitatea sa juridică, poate continua singur comerțul său, n'are nevoie să fie asistat de comisiunea de supraveghere cînd face plăți, cînd vinde mărfurile sale în mod obișnuit, sau cînd contractează noi datorii.

De asemenea s'a hotărît de instanțele judecătorești că comisiunea de supraveghere nu poate lua din mina comerciantului în moratoriu, administrațiunea comerțului său, și că avînd numai un rol cu totul pasiv, nu poate fi trasă la răspundere de cei-l'alți creditori, chiar cînd la sfîrșitul moratoriului, activul ar fi dispărut în mare parte.

În ast-fel de condițiuni: la ce folosește această faimoasă comisie de supraveghere, care în realitate nu este de cit praf în ochii creditorilor naivi!?

În cel mai bun caz, comisiunea de supraveghere, n'are alt rol de cit de a denunța Tribunalului fraudele pe cari le comite debitorul în moratoriu, și să ceară, pe cale principală, revocarea moratoriului. Or, acest drept îl au toți creditorii, în conformitate cu art. 841, și rare ori vom vedea că cei din comisia de supraveghere, vor face ast-fel de cereri, căci știînd că n'au nici o răspundere, preferă mai în tot-d'auna să tacă, să și conserve rolul pasiv, spre a fi cu preferință achitați de debitorul lor, drept recompensă pentru această a lor tăcere.

Legea moratoriului ar trebui dar modificată și în această privință, dîndu-se comisiunii de supraveghere drepturi mult mai mari, și impunîndu-i obligațiunea sub a ei personală răspundere, că să vegheze la o bună și reală administrațiune a averii debitorului și la o egală și proporțională achitare a datoriilor din sumele ce se vor încasa în timpul moratoriului.

* * *

În materia falimentului, legiuitorul a prevăzut ca concordatele să nu se poată obține de cit cu

(1) H. Genova 15 Iunie 1889, G. It. 612.

dubla majoritate a sumei și a numărului creditorilor. Și cu drept cuvint, căci cum concordatul odată votat și omologat, este opozabil tuturor creditorilor, ar fi fost o nedreptate strigătoare ca ciți-va creditori să impue voința lor celor l'alți creditori mult mai numeroși ca număr; cum de asemenea ar fi fost nedrept ca acei mulți cari de abia însumează o mică parte din pasivul falitului, să impue voința lor celor puțini, dar mult mai interesați în cauză, din cauza mărimii creanțelor lor.

Pentru a se preveni aceste nedreptăți, legiuitorul a prevăzut în lege că concordatele trebuiesc să întrunească dubla majoritate a numărului și a sumei.

Nu tot astfel se întâmplă însă cînd debitorul cere un moratoriu înainte de a fi fost declarat în faliment.

În acest din urmă caz, art. 837 spune că, tribunalul va ține mai cu seamă compt de dorința exprimată de majoritatea creditorilor, fără a ne lămuri dacă această majoritate este aceea a numărului său aceea a sumei. De aci controverse și jurisprudența, tot d'auna dispusă a interpreta textele de legi obscure în favoarea debitorului, hotărăște aproape în unanimitate că, pentru acordarea acestor moratorii, se cere numai majoritatea în număr.

Această interpretare, folosește foarte mult debitorilor de rea credință, cari pentru a avea majoritate în număr, inventează ciți-va mici creditori, citează greșit, prin scrisori recomandate, neajunse la destinație, pe creditorii cei mari, și astfel obțin mai în tot d'auna majoritatea în număr cerută de art. 837.

Am văzut cazuri — nomina odioasa — în cari de o parte se găseau 6—8 creditori cari reprezintă creanțe reale de 200.000 lei, și votaau contra moratoriului, iar de altă parte se aflau 40—50 creditori toți funcționari, rude sau samșarii debitorului, reprezentînd de abia 4—5000 de lei, și cari au format majoritatea în număr pentru acordarea moratoriului, și de cari instanțele judecătorești au ținut seamă, ca fiind dorința exprimată a majorității creditorilor.

Mai mult încă, am auzit susținîndu-se teoria, și încă sprijinită cu unele jurisprudențe italiene, că tribunalele, au a ține seamă numai de majoritatea în număr a creditorilor prezenți la convocarea prevăzută de art. 835, și că în orî-ce caz, cei absenți, cari n'au făcut opoziție, trebuie să fie considerați că au votat *pentru*, iar nu *contra* moratoriului.

Aceste teorii, ni se par, cel puțin pentru România, cu totul eronate.

Am arătat, într'adevăr, mai sus, cum se fac con-

vocările creditorilor, că ei se citează prin scrisori recomandate, trimise în străinătate fără adrese exacte, scrise în românește, și cari dacă chiar ar ajunge la destinație, ajung în orî-ce caz într'un termen în care creditorul din streinătate, nici nu are timpul să răspundă în persoană sau prin procurator la această convocare. În asemenea condițiuni: cum se poate susține că creditorul, nerăspunzînd, să se considere că aderă la moratoriu?

Jurisprudențele italiene, nu se potrivesc, în această materie cel puțin, obiceiurilor și stărei de lucruri de la noi. Italia, care are o industrie foarte dezvoltată, lucrează foarte puțin cu streinătatea, și în orî-ce caz, marele număr al creditorilor, în cererile de moratoriu d'acolo, îl formează tot italienii; pe cînd la noi, nu se poate nega că neavînd industrie, cumpărăm totul în străinătate, și că deci aproape unanimitatea creditorilor în materii de falimente și moratorii, o formează cei din streinătate, și suntem dar siliți a ține seamă și de interesele acestora, în interesul creditului nostru chiar.

Dacă la votarea concordatelor se cere o dublă majoritate, de ce nu s'ar cere această majoritate și la moratorii?

Scopul dublei majorități la concordate este evitarea fraudelor și principiul: că minoritatea nu poate impune majorității.

Același scop trebuie urmărit și la acordarea moratoriilor, căci dacă prin concordat majoritatea impune celor l'alți creditori, renunțarea la o parte din drepturile lor; la moratorii creditorii sunt obligați, în cel mai favorabil caz pentru dinșii, să renunțe la dobînda banilor pe timp de 6 luni sau un an, în care interval ei nu pot nici acționa, nici urmări pe debitorul lor.

În materie comercială legea, prin art. 44 și 312, oprește acordarea termenelor de grație și cu drept cuvint, căci cum promptitudinea și creditul sunt baza comerțului, acordarea de termene de grație, ar face nesigure transacțiile, n'ar mai putea compta pe sumele ce ai de primit la termenele anume fixate de părți, și consecința ar fi perturbarea și discreditul general.

Moratoriul nu este, în definitiv de cit un termen de grație, destul de lung, mai avînd ca consecință pentru creditori și pierderea dreptului la dobînză. Moratoriul este dar o excepție la principiul pus de legiuitor că în materie comercială nu se pot acorda termene de grație; și cum excepțiile trebuiesc interpretate și aplicate în mod restrîns, este nelogic ca într'o astfel de materie să nu aplici aceleași măsuri de înțeleaptă prevedere ca la votarea concordatelor.

(Va urma)

Mihail G. Valerianu

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența de la 30 Iunie 1904

Președenția D-lui CHR. PHEREKYDE, Președinte

Tinu Radilof cu Rale Frangopulo

Mărturisire judiciară. — Indivisibilitate. — Divisibilitate. — Condițiuni. — (Art. 1206 Codul civil).

In principiu, mărturisirea este indivisibilă numai atunci când faptele ce se alegă de cel ce mărturisește, sunt conexe, decurg din același fapt juridic și au între ele o legătură intimă.

De cîte ori, însă, acele fapte sunt distincte și independente unele de altele, adică, fără nici o legătură juridică între dinsele, mărturisirea este divisibilă.

Ast-fel, de câte-ori un cumpărător mărturisește existența unui contract de vindere-cumpărare, adogând însă că prețul l'a plătit nu însuși vindețorului, ci unui mandatar a acestuia din urmă, mărturisirea este divisibilă, pentru-că mandatul alesat nu are nici-o legătură saă conexitate cu faptul principal, care este vinderea.

Decisiunea No. 351/904. — Casată, în urma recursului făcut de Tinu Radilof, sentința Trib. Constanța cu No. 227/903, în proces cu Rale Frangopulo.

Curtea,

Ascultînd citirea raportului făcut de d. consilier Gh. Liciu;

Pe d-l avocat I. Livescu în dezvoltarea motivelor de casare;

Pe d-l avocat P. Borș în combateri;

Deliberînd,

Asupra motivului de casare invocat:

• Violarea cu exces de putere a art. 1206 comb. cu art. 1169 C. civ. de către Trib. Constanța prin sentința cu No. 227/903.

• Tinu Radilof reclamînd suma de lei 947 de la d-l Rale Frangopulo prețul cașului vindut, spre a stabili acest raport, a recurs la mărturisirea lui Frangopulo. Acesta a confirmat cumpărarea în cit pentru noi proba completă a fost făcută prin această mărturisire.

• Frangopulo însă excipe că ar fi făcut plata sumei datorite după ordinul nostru către D-l Zaimis, acest raport însă nu s'a dovedit cu nimic și că constituind o nouă reclamație trebuia să dovedească după regulă «reus excipiendo fit actor». Tribunalul Constanța de și faptele sunt deosebite, mi-a cerut a face eu proba negativă și a respins reclamația mea dovedită. Aceste fapte constituind violarea legii și exces de putere cerem casarea.

Avînd în vedere că se constată din sentința atacată, că recurentul de azi, Tinu Radilof a intentat acțiune contra intimatului Rale Frangopulo pentru plata sumei de lei 947 lei, prețul unei cantități de caș ce i-a vindut și predat; Că judele Ocol, Constanța, prin cartea de judecată cu No. 30/903, a admis acțiunea, pe motiv că pîritul Frangopulo la interogatoriul ce i s'a luat în instanță de către reclamant a mărturisit că a primit caș pentru suma reclamată de 947 lei, și n'a probat cu nimic alegațiunea ce a făcut că a plătit prețul cașului Firmei Chiriace Zaimis, după ordinul și în comptul reclamantului Radilof; Că, Frangopulo, a făcut apel, și Tribunalul Constanța, prin sentința supusă azi recursului, a respins acțiunea ca nedovedită, pe motiv că reclamantul n'a administrat altă probă de cit interogatoriul luat pîritului Frangopulo, și mărturisirea acestuia făcută ast-fel după cum s'a arătat mai sus, neputîndu-se scinda conform art. 1206 Cod. civ. intimatul trebuie a fi considerat ca liberat de plata sumei reclamată de la dînsul;

Considerînd că, în principiu, mărturisirea judiciară

nu se poate divide cînd faptele ce se alegă de cel ce mărturisește, sunt conexe, decurg din acelaș fapt juridic și au între ele o legătură intimă; că însă, de cîte ori acele fapte, sunt distincte și independente unele de altele, adică fără nici o legătură juridică între dinsele, mărturisirea este divisibilă;

Considerînd că, în specie, faptul cumpărării și primirei cașului de către intimatul Frangopulo, de la reclamantul Radilof, fiind distinct de faptul plății prețului celui caș, în miinele casei comerciale Zaimis, fapt pretins și alesat de Frangopulo prin partea a doua a mărturisirii sale, mărturisirea se putea divide, și prin urmare, se putea lua ca constant faptul că Frangopulo care a recunoscut că a primit cașul pentru prețul reclamat de 947 lei, datorește reclamantului această sumă, incumbîndu-i lui (Frangopulo) sarcina de a dovedi alegațiunea ce a făcut că a plătit această sumă după un pretins ordin al d-lui Radilof în miinile unei a treia persoană și anume Firmei Zaimis;

Considerînd că faptul că recurentul Radilof ar fi dat mandat firmei Zaimis de a primi hani pentru dînsul este tăgăduit de Radilof și nu se poate dovedi prin mărturisirea lui Frangopulo, fiind cu totul strein de dînsul și de primirea cașului saă de plata lui;

Considerînd că Tribunalul respingînd acțiunea lui Radilof, numai sub cuvînt că mărturisirea lui Frangopulo, nu se putea divide, pe cînd această mărturisire ast-fel cum a fost făcută, era divisibilă, a aplicat greșit în specie, dispozițiunile art. 1206 C. civ. și prin urmare mijlocul de casare invocat se găsește întemeiat.

Pentru aceste motive, Curtea, casează, etc.

Observație.—Chestiunea divisibilității saă indivisibilității mărturisirii judiciare este una din cele mai grele materii ale dreptului, după cum observă cu drept cuvînt autorii ⁽¹⁾.

Nu vom reveni astă-zi asupra ei, fiind-că ea a fost de mai multe ori tratată de noi atît în Comentariile noastre de drept civil ⁽²⁾, cît și în coloanele acestui diar ⁽³⁾, ci ne vom mărgini a face numai câte-va observații asupra decisei Curței de casație ce publicăm astă-zi.

După Zachariae ⁽⁴⁾, mărturisirea ar fi divisibilă cînd acel care se recunoaște dator ar pretinde că și-a plătit datoria, pentru-că plata pretinsă ar fi un fapt deosebit de acel al obligației mărturisite, și că aceste fapte n'ar avea între ele nici-o conexitate; de oare-ce ele trebuie să se dovedească în deosebi, dovada plății neputîndu-se nici-o dată să rezulte din dovada obligației.

Soluția dată de jurisconsultul german este însă inadmisibilă. În adevăr, faptul plății și acel al obligației sunt două fapte conexe, plata nefiind întru cît-va de cît complementul obligației, și punctul de a se ști dacă datoria are ființă confundându-se cu acela de a se ști dacă ea este plătită. Acest mod de a vedea lucrurile este sin-

⁽¹⁾ Cpr. Baudry-Lacantinerie, II, 1299.

⁽²⁾ Vezi, t. VII, p. 336 urm.

⁽³⁾ Vezi *Curierul Judiciar* din 1901, No. 38 și din 1902, No. 83 (observ. asupra unei cărți de judecată a judec. ocol. Simila).

⁽⁴⁾ Zachariae (ed. Massé-Vergé), III, § 606, p. 539, 540 și Zahariae (ed. germ. Anschütz), *Französischer Civilrecht*, IV, § 767, text și nota 18.

gurul juridic, cu atât mai mult cu cât creditorul n'a putut să dea o dovadă scrisă despre achitarea unei obligații pentru care el nu ceruse nici-o dovadă. Creditorul, referindu-se, în ceea ce privește formarea obligației, la buna credință a debitorului său, acest din urmă a avut de bună seamă aceeași încredere în creditorul său în ceea ce privește stingerea acestei obligații. De aceea, se admite în genere, contrar părerii lui Zachariae că mărturisirea, în asemenea caz, este indivisibilă⁽⁵⁾.

În speța judecată de Curtea de casație, mărturisirea care constată existența unui contract de vindare și plata prețului, a fost declarată divizibilă de Înalta curte, pentru-că cumpărătorul nu afirma că plata a fost făcută în mâinile vânzătorului (caz în care mărturisirea ar fi fost indivisibilă), ci că el a plătit unui terțiu mandatar al vânzătorului. Or, existența acestui pretins mandat fiind un fapt cu totul străin de contract și ne având nici-o legătură sa cu conexitate cu din-sul, nu putea fi dovedit prin mărturisirea cumpărătorului; deci, rău și fără cale tribunalul de Constanța declarase mărturisirea în specie indivisibilă; așa că ajungem la concludia fatală că Curtea de casație a aplicat adevăratele principii de drept, casând menționata sentință.

D. Alexandresco

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI, Secția II

Audiența de la 8 Martie 1905

Președenția D-lui SC. POPEȘCU, Prim-președinte

Ministerul Finanțelor cu Paulina Moravek Ionescu, tutoarea legală a minorilor săi fi, restituire de taxe

Decisia civilă No. 58

Timbru.—Taxă de înregistrare.—Restituire de taxe.—Dacă toate cererile de restituire, fără deosebire, se judecă pe cale grațioasă.—(Art. 60 și 61 din legea timbrului).

Sucesiune.—Taxă de înregistrare.—Banca națională.—Acțiuni de ale Băncii naționale în sucesiunea lui de căpș.—Dacă aceste acțiuni, în caz de moștenire, sunt scutite de sporul de 3% cum sunt scutite acțiunile societăților comerciale.—(Art. 46 legea timbrului).

1. În materie de restituire de taxe, legea timbrului nu prevede altă procedură de urmat de

cît cea indicată de art. 61 din acea lege, care se referă la toate cererile de restituire de taxe, iar nu numai la cazurile enumerate de art. 60.

Prin urmare ori ce cerere de restituire de taxe se judecă pe cale grațioasă de tribunal, în camera de consiliu.

2. Banca națională fiind o instituțiune creată printr-o anume lege și operațiunile ei fiind determinate și limitate, nu poate fi asimilată cu societățile comerciale în genere, ale căror acțiuni au fost scutite, prin art. 46 din legea timbrului, de suprataxa de 3% pentru moșteniri.

Ast-fel, cînd într-o moștenire se găsesc și acțiuni de ale Băncii naționale, moștenitorii sunt obligați a plăti, pe lingă taxa de înregistrare prevăzută de art. 46 din legea timbrului, și un spor de 3% pentru valoarea acelor acțiuni.

Curtea,

Avînd în vedere apelul făcut de Ministerul de Finanțe în contra jurnalului Trib. Ilfov s. I cu No. 9087/904 prin care s'a admis cererea făcută de Paulina Moravek Ionescu în calitate de tutoare legală a minorilor săi fi și s'a obligat Ministerul a'î restitui suma de 1041 lei 75 bani cît s'a perceput ca supra taxă la 15 acțiuni ale Băncii Naționale în valori de 34725 lei rămase minorilor ca sucesiune de la părintele lor Andrei Ionescu;

Avînd în vedere că Ministerul prin apelul său se opune la restituirea acestei sume, invocînd două mijloace de apărare: 1°) că cazul n'ar intra în enumerarea prevăzută de art. 60 al legii timbrului și prin urmare restituirea nu se putea cere și Tribunalul s'o admită în Camera de consiliu, ci trebuia pornit proces pe cale principală,—2°) că Banca Națională nu poate fi privită ca o societate comercială pentru ca acțiunile ei să fie scutite de supra taxa de 3% conform ult. al. de sub art. 46 din legea timbrului;

Avînd în vedere, în ce privește primul motiv, că, după cum rezultă din jurnalul apelat, Tribunalul este care a scris Administrației Financiare să perceapă taxa de înregistrare la cele 15 acțiuni ale Băncii ce se aflau în depozitul său; că potrivit art. 59 din legea timbrului partea era ținută să efectueze îndată plata taxei, rămînînd ca fîscul să restituie ceea ce va fi perceput mai mult sau fără drept, cînd judecata va decide altfel; că în materie de restituire de taxe legea timbrului nu prevede altă procedură de urmat de cît cea indicată de art. 61 care se referă la toate cererile de restituire de taxe, iar nu numai la cele enumerate de art. 60; că dar bine a fost sesizat Tribunalul pe cale grațioasă; că prin urmare acest motiv e nefondat și trebuie respins;

Avînd în vedere, în ce privește al doilea motiv, că prin art. 46 din legea timbrului pe lingă taxa de înregistrare la care sunt supuși diferitele categorii de moștenitori, legatari sau donatari, s'a mai prevăzut un spor de 3 la sută pentru averea mobilă producătoare de venit, afară de ceea ce constă în acțiuni de ale societăților comerciale și industriale din țară;

Avînd în vedere că Banca Națională fiind o instituțiune creată printr-o anume lege și operațiunile ei fiind determinate și limitate, nu poate fi asimilată cu societățile comerciale în genere; că dacă prin art. 46 din legea timbrului acțiunile acestor din urmă au fost scutite de supra-taxa de 3 la sută, cauza este că prin legea patentelor se isbește venitul anual al acestor acțiuni cu o taxă de 5 la sută și după cum recunoaște d. Ministru de finanțe cu ocazia votării acestui articol, ar fi fost nedrept să se isbească cu supra-taxa de 3 la sută

(5) Veđi Pothier, *Oblig.*, II, 832, pag. 444 (ed. Bugnet); Massé-Vergé, *op. și loco cit.*, p. 539, nota 6; F. Herman, *C. civ. annoté*, III, art. 1356, No. 65; Aubry et Rau, VIII, § 751, p. 176; Marcadé, V, art. 1356, No. II; Laurent, XX, 193, 194; Demolombe, XXX, 518; Larombière, *Oblig.*, V, art. 1356, No. 15; Demante et Colmet de Santerre, V, 333 bis III; Massé, *Dr. commercial*, IV, 2588, p. 433 (ed. a 2-a); Bonier, *Tr. des preuves*, 356 (ed. Larnaude, 1888); Baudry et Barde, *Oblig.*, III, 2716, p. 991; Thiry, III, 178; Arntz, III, 427; T. Huc, VIII, 352; Planiol, II, p. 20, nota 2 (ed. a 2-a); Trib. Iași, *Dreptul* din 1882, No. 31; Cas. fr. Sirey, 90. I. 504; *Pand. Périod.* 98. I. 276, etc.

moștenitorul întru cît posesorul acțiunilor a plătit taxa în timpul vieții; că posesorul acțiunilor Băncii Naționale, ne fiind supus la nici o taxă asupra dividendului ce ele produc, e just ca la moarte să se plătească la aceste acțiuni supra-taxa de 3 la sută de către moștenitori, aceste acțiuni fiind avere mobilă producătoare de venit și legea neînțelegînd a le acorda și lor scutirea; că dar acest mijloc de apărare fiind întemeiat, cată a se admite apelul Ministerului și a se reforma jurnalul tribunalului, ne fiind cazul de restituire a taxei percepute.

Pentru aceste motive, Curtea, admite apelul Ministerului finanțelor, reformarea sentinței apelată și respinge cererea.

(ss) Sc. Popescu, V. Bossy, C. G. Dâmboviceanu, V. Pretorian.

grefier (s) N. Brătianu.

JUDECĂTORIA OCOLULUI CONSTANȚA

Audiența de la 7 Februarie 1905

Radu Ionescu cu Ștefan Chirișescu, Gh. V. Ionescu și C. Vasiliu
Cartea de judecată No. 154.

Mărturisire judiciară. — Indivizibilitate. — Divizibilitate. — Caz în care mărturisirea judiciară se poate despărți. — Mărturisirea unui fapt nou sau unei obligații noi sau mai întinse. — (Art. 1266 din Codul civil).

De și mărturisirea judiciară nu se poate despărți în contra părții care a făcut-o, această restricțiune însă nu se poate aplica cînd partea care a făcut-o, alegă un nou fapt, o nouă sau mai întinsă obligațiune din partea adversarului său.

Ast-fel, cînd un creditor reclamă de la debitorul său o sumă de bani în baza unui act de împrumut în care nu se prevede și dobînzii la împrumutul contractat, iar debitorul face un interogator ca creditorul să declare dacă suma din act nu i-a fost achitată prin rate lunare, și reclamantul răspunde că acele rate le-a primit în contul dobînzilor, iar nu a capitalului, și că sumele primite lunar nu întrec suma din actul de împrumut, în acest caz, reclamantul care alegă această nouă obligațiune din partea pîritului trebuie să o dovedească.

S'au ascultat: reclamantul Radu Ionescu în răspunsurile date la interogatoriul ce i s'a pus de intimatul Ștefan Chirișescu;

S'au ascultat d-l avocat Protopopescu din partea reclamantului în susținerea acțiunii și intimatul Chirișescu în combateri.

Judecata,

Asupra opozițiunii de fuță:

Văzînd că acțiunea reclamantului R. Ionescu, contra oponentului Ștefan Kirișescu este basată pe o chitanță fără dată prin care oponentul declară că este dator la reclamant lei 100 proveniți din alimente cu obligațiune de a-i plăti din salariul pe luna Decembrie 1902. Chitanța vizată de casierul C. Vasiliu cu mențiune că se va reține din salariu dacă va servi;

Văzînd că oponentul susține că creanța este achitată prin rate lunare de cîte 5 lei reținute de casierul Vasiliu și sub casierul Gh. N. Ionescu din salariul său și plătite de aceștia reclamantului;

Văzînd că numiții casier și sub casier fiind chemați în garanție au confirmat la interogatoriul ce li s'a făcut în audiența de la 25 Ianuarie 1905, că au reținut

din salariul oponentului mai multe rate pe care le-au vărsat reclamantului;

Considerînd că astăzi în instanță însuși reclamantul recunoaște primirea chiar a 20 rate de cîte 5 lei; alegă însă că ele au fost date ca dobîndă și prin avocatul său susține că mărturisirea sa fiind indivizibilă nu se poate scinda, decî ratele fiind date pentru dobîndă, asupra capitalului nu s'a primit nimic;

Considerînd că în drept în adevăr, conform articolului 1206 C. civ. mărturisirea judiciară nu se poate despărți în contra părții care a făcut-o, această restricțiune însă nu se poate aplica cînd partea care a făcut-o alegă un nou fapt, o nouă sau mai întinsă obligațiune din partea adversarului său, cum în specie reclamantul voeste a dovedi cu propria lui mărturisire că oponentul avea obligațiunea de a plăti dobînzii, obligațiune ce nu rezultă din contractul scris intervenit între părți;

Considerînd dar că din moment ce se constată din însuși actul pe care reclamantul și bazează acțiunea, că la contractarea împrumutului nu s'a prevăzut dobînzii, reclamantul care alegă această nouă obligațiune din partea pîritului trebuie să o dovedească și ne făcînd această dovadă, rămîne bine stabilit că ratele plătite au fost în comptul capitalului și astfel trebuie imputate, căci art. 1588 prevăzînd cazurile cînd debitorul a plătit dobînzii și voeste a le repăți ceea ce nu este în specie nu și poate avea aplicațiune;

Că, prin urmare, dovedindu-se că chemații în garanție au vărsat reclamantului sumele reținute de la oponent și prin plata a 20 rate de cîte 5 lei a căror primire reclamantul nu o contestă;

Oponentul plătindu-și datoria de 100 lei, pentru care este chemat în judecată; acțiunea îndreptată contra sa este nefondată și ca atare urmează a se respinge, respingîndu-se în acelaș timp și cererea contra garanților.

Pentru aceste motive, admite opoziția, etc.

Jude (s) Iorgulescu.

grefier (s) N. Diaconescu.

Observație. — Cartea de judecată a judecătorei ocolului Constanța, ce publicăm astăzi, este privitoare la divisibilitatea și indivizibilitatea mărturisirii judiciare. Veți în privința acestei grele materii, adnotația directorului nostru, d. D. Alexandresco, asupra deciziei Curței de casație No. 351 din 1904, publicată tot în acest număr la pag. 182.

(N. R.).

BIBLIOGRAFII

A apărut de sub tipar:

SUPLIMENTUL AL III-lea

LA

CODICELE DE ȘEDINȚĂ

AL

ROMÂNIEI

COPRINZÂND

— TOATE LEGILE, REGULAMENTELE ȘI DECRETELE —

DELA

1 Iunie 1900 până la 1 Ianuarie 1905

(După «Monitorul Oficial»)

DE

IOAN PH. GHEȚU

Licențiat în Drept,

Fost președinte de Trib. și actual Director al Diviziunii Personalului și Statisticii din Ministerul Justiției

EDIȚIUNEA A DOUA

PREȚUL: 15 Lei, broșat; 17 Lei, legat flexibil în piele.

DE VÂNZARE: la Inst. de Arte Grafice «CAROL GOBL» S-r
Ioan St. Rasidescu 16, Strada Doamnei, 16. București, la principalele librării din capitală cum și la Red. «CURIERUL JUDICIAR».